
Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2015:17

Verksamhetsberättelse år 2014 för Svenska kyrkans överklagandenämnd

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas Överklagandenämndens verksamhetsberättelse för år 2014. Utskottet föreslår att kyrkomötet ska lägga verksamhetsberättelsen till handlingarna. Med anledning av vad Överklagandenämnden framfört i verksamhetsberättelsen föreslår utskottet att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att göra en översyn av kyrkoordningens bestämmelser om beslutförhet i domkapitlet.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att lägga Svenska kyrkans överklagandenämnds verksamhetsberättelse för år 2014 till handlingarna.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att lägga fram förslag till sådana ändringar i kyrkoordningen att domkapitlet kan vara beslutfört i alla typer av ärenden även om såväl ordförande som vice ordförande är jäviga.

Verksamhetsberättelsen

Svenska kyrkans överklagandenämnd har den 8 juni 2015 beslutat om verksamhetsberättelse för år 2014. Överklagandenämnden har överlämnat verksamhetsberättelsen till kyrkomötet.

Bakgrund

Överklagandenämndens ställning

I 4 kap. 8 § i kyrkomötets arbetsordning anges att Tillsyns- och uppdragsutskottet bereder bl.a. till kyrkomötet överlämnad verksamhetsberättelse från Svenska kyrkans överklagandenämnd. Det finns ingen bestämmelse om att Överklagandenämnden ska avge en verksamhetsberättelse. Överklagandenämnden har dock gjort detta alltsedan sin tillkomst och även beträffande verksamheten år 2014. Syftet med bestämmelsen i arbetsordningen är att det ska finnas en ordning för att ta emot och behandla verksamhetsberättelsen om en sådan överlämnas till kyrkomötet.

Överklagandenämnden ska självständigt fullgöra den uppgift som anges i 10 kap. 10 § i kyrkoordningen, nämligen att ytterst överpröva beslut inom Svenska kyrkan. När kyrkoordningen tillkom framhölls att Överklagandenämndens självständiga ställning innebär att kyrkomötet och andra rikskyrkliga organ inte får lägga sig i hur de enskilda ärendena ska hanteras i nämnden. Det finns inte heller utrymme för någon annan generell reglering av nämndens verksamhet än den som finns i kyrkoordningen (CsSkr 1999:3 sid. 2–378). Någon granskning av hur Överklagandenämnden fullgjort sitt uppdrag är inte avsedd att ske från kyrkomötets sida.

Verksamheten 2014

I verksamhetsberättelsen för år 2014 redovisar Överklagandenämnden sina uppgifter, sin sammansättning och när sammanträden har hållits. Nämnden anger att dess verksamhet liksom tidigare varit inriktad utifrån ett mål som kan preciseras till att ärenden ska avgöras på ett rättssäkert och effektivt sätt och effektmålet att medianåldern för ärenden som avgörs genom nämndbeslut inte bör överstiga tre månader. Överklagandenämnden anser att nämnda mål väsentligen har uppfyllts under år 2014.

Vidare redovisas i verksamhetsberättelsen antalet inkomna ärenden åren 2011–2014 och varifrån de kommit. För samma tidsperiod redovisar Överklagandenämnden antalet avgjorda ärenden efter ärendetyp och för 2014 i vilken utsträckning utgången i besluten innefattat att det hos nämnden klandrade beslutet undanröjts, upphävts eller helt eller delvis ändrats eller att det beslutats att ärendet ska prövas på nytt. Beslut av dessa slag fattades beträffande åtta ärenden år 2014 vilket var samma antal som år 2013.

Antalet ärenden som underställdes Överklagandenämndens prövning under år 2014 har minskat i förhållande till föregående år, från 51 till 41. Nämnden förväntar sig inte någon större förändring av antalet ärenden under år 2015 jämfört med år 2014.

Behov av ändring i kyrkoordningen

Överklagandenämnden anger att den under det gångna året har uppmärksammat en viss jävsproblematik. I beslut 38/2014, som gällde ett ärende enligt 31 kap. 12 § i kyrkoordningen, konstaterade nämnden att kyrkoordningen inte anvisar någon lösning när både biskopen och domprosten, dvs. domkapitlets ordförande och vice ordförande, är jäviga, varför det har fått accepteras att domarledamoten trätt in som ordförande. Överklagandenämnden menar att det bör övervägas att förtydliga kyrkoordningen på denna punkt.

Bestämmelserna i 31 kap. 12 § avser beslut om att förklara en präst obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst, besluta om provotid eller om skriftlig erinran. Motsvarande bestämmelser avseende diakon finns i 32 kap. 12 §. Bestämmelser om beslutförhet för domkapitlet finns i 9 kap. 5 § i kyrkoordningen. Där anges i första stycket att ordföranden eller vice ordföranden, alltså biskopen eller domprosten, måste vara närvarande för att domkapitlet ska vara beslutfört. I andra stycket har dock gjorts ett undantag från detta genom att där sägs att vid förhinder för både ordföranden och vice ordföranden får domarledamoten gå in som ordförande vid handläggning av ärenden enligt 57 kap. 8–18 §§ (beslutsprövning). I dessa fall är domkapitlet beslutfört utan att biskopen eller domprosten är närvarande. I tredje stycket i 9 kap. 5 § anges vissa ärenden där domarledamoten eller den ledamotens ersättare ska vara beslutande. Andra stycket i 9 kap. 5 § lades till efter beslut av 2001 års kyrkomöte (Mot. 2001:79, Kr 2001:3, KmSkr 2001:31). Det hade sin bakgrund i motsvarande jävsproblematik beträffande beslutsprövningsärenden som den Överklagandenämnden nu uppmärksammat i fråga om obehörighetsärenden.

I det ärende som låg till grund för Överklagandenämndens beslut 38/2014 hade domkapitlet i det aktuella stiftet funnit att såväl biskopen som domprosten var jäviga. Den präst som ärendet gällde yrkade att Överklagandenämnden skulle överlämna prövningen enligt 31 kap. 12 § till ett annat domkapitel eller i andra hand förklara att en analog tillämpning av rättegångsbalkens regler om domarjäv skulle göras på så sätt att ett annat stifts biskop eller domprost skulle gå in som ordförande i domkapitlet i det stift som handlade ärendet. I sitt beslut konstaterade Över-

klagandenämnden, i likhet med domkapitlet, att det saknades förutsättningar att överlämna ärendet till annat domkapitel för handläggning. Det var inte heller möjligt att förordna att ett annat stifts biskop eller domprost skulle tjänstgöra som ordförande, ”varken med stöd av regler i kyrkoordningen eller med en analog tillämpning av regler i rättegångsbalken”.

I sitt beslut angav Överklagandenämnden att en strikt tillämpning av kyrkoordningens regler om beslutförhet skulle innebära att domkapitlet inte var beslutfört i det aktuella ärendet. En tänkbar lösning var en analog tillämpning av den regel som gäller för beslutsprövningsärenden. Vid den intresseavvägning som behövde göras fann Överklagandenämnden att domarledamotens deltagande garanterade objektivitet och opartiskhet vid behandlingen av ärendet i sådan mån att det borde kunna accepteras att denne gick in som ordförande i fall som det aktuella.

Överklagandenämnden ser i övrigt utifrån sitt perspektiv för närvarande inte behov av ändringar i kyrkoordningen.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att dels lägga Svenska kyrkans överklagandenämnds verksamhetsberättelse för år 2014 till handlingarna, dels ge kyrkostyrelsen i uppdrag att lägga fram förslag till sådana ändringar i kyrkoordningen att domkapitlet kan vara beslutfört i alla typer av ärenden även om såväl ordförande som vice ordförande är jäviga.

Avsikten med behandlingen av Överklagandenämndens verksamhetsberättelse är inte att det ska ske någon prövning av verksamheten. Kyrkomötet har inte att ta ställning till om nämndens sätt att sköta sitt uppdrag ska godkännas eller ej. Därmed har inte heller utskottet att göra någon värdering, vare sig positiv eller negativ, i fråga om hur verksamheten har bedrivits.

Tillsyns- och uppdragsutskottet menar att den jävsproblematik som Överklagandenämnden pekar på i sin verksamhetsberättelse bör leda till en översyn av kyrkoordningens bestämmelser om beslutförhet i domkapitlet. Det är inte tillfredsställande att det saknas en ordning för att fatta beslut i vissa typer av ärenden om både biskopen och domprosten, dvs. domkapitlets ordförande och vice ordförande, är jäviga. Enligt utskottet bör kyrkostyrelsen få i uppdrag att lägga fram förslag till sådana ändringar i kyrkoordningen att domkapitlet kan vara beslutfört i alla typer av ärenden även om såväl ordförande som vice ordförande är jäviga.

Uppsala den 24 september 2015

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Margareta Carlenius, Lars Risberg, Britt-Marie Danestig, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Ingrid Borgström, Anna Ekström, Anna-Lena Carlsson, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Britta Broman.

TU 2015:17

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Catharina Erdtman, Johanna Andersson, Kent Karlsson, Erik Johansson, Helena Nordvall, Ingegerd Flock Andersson, Kerstin Rossipal, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist och Satu Rekola.

Biskop Eva Brunne har deltagit i utskottets överläggningar.